

Bevezetés az algebra 2 – Szinguláris érték, SVD

Wettl Ferenc
Algebra Tanszék

2016. április 29.

Ötlet

- K** Hogyan válasszunk bázist, ha a mátrix téglalap alakú? Mit tehetünk még, ha a mátrix nem diagonalizálható?
- m** A $\mathcal{V} \rightarrow \mathcal{V}$ lineáris transzformációk ortogonális diagonalizálását fogjuk általánosítani $\mathcal{V}_1 \rightarrow \mathcal{V}_2$ lineáris leképezésekre.
- m** Az $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$ mátrixhoz olyan $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \dots, \mathbf{v}_n\} \subset \mathbb{R}^n$ és $\{\mathbf{u}_1, \mathbf{u}_2, \dots, \mathbf{u}_m\} \subset \mathbb{R}^m$ ONB-okat keresünk, melyekben $\mathbf{A}$ mátrixa diagonális.
- m** $\mathbf{A}\mathbf{v}_i = \sigma_i \mathbf{u}_i$, ahol $1 \leq i \leq \min(m, n)$
- Á** Ha az $\mathbb{R}^n$ -beli $\mathbf{x} \perp \mathbf{y}$ vektorok legalább egyike az $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ sajátvektora, akkor $\mathbf{A}\mathbf{x} \perp \mathbf{A}\mathbf{y}$
- B** $\mathbf{x} \cdot \mathbf{y} = 0$, $\mathbf{A}^T \mathbf{A}\mathbf{y} = \lambda \mathbf{y} \rightsquigarrow$
 $\mathbf{A}\mathbf{x} \cdot \mathbf{A}\mathbf{y} = (\mathbf{A}\mathbf{x})^T \mathbf{A}\mathbf{y} = \mathbf{x}^T \mathbf{A}^T \mathbf{A}\mathbf{y} = \mathbf{x} \cdot (\lambda \mathbf{y}) = \lambda(\mathbf{x} \cdot \mathbf{y}) = 0$
Komplexben $\mathbf{A}^H \mathbf{A}$ -val!

Szinguláris érték, szinguláris vektor

- $A: \mathbf{x} \mapsto \mathbf{Ax}$ leképezés kölcsönösen egyértelmű a sortér és az oszloptér között (komplex függvény esetén $\mathcal{O}(\mathbf{A}^H)$ és $\mathcal{O}(\mathbf{A})$ között).
- $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ szimmetrikus és pozitív szemidefinit $\rightsquigarrow$ ortogonálisan diagonalizálható és a sajátértékei nem negatívak
- sajátvektorokból ONB, a pozitív sajátértékekhez tartozók kifeszítik a sorteret ($\mathcal{N}(\mathbf{A}^T \mathbf{A}) = \mathcal{N}(\mathbf{A})$ merőlegesét)
- $\{\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_r\}$ a sortér bázisa $\rightsquigarrow \mathbf{Av}_i$ OB az oszloptérben
- $|\mathbf{Av}_i|^2 = \mathbf{v}_i^T \mathbf{A}^T \mathbf{Av}_i = \lambda_i |\mathbf{v}_i|^2 = \lambda_i$
- L! $\sigma_i = \sqrt{\lambda_i}$, $\mathbf{u}_i = \mathbf{Av}_i / \sigma_i \rightsquigarrow \{\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_r\}$ ONB
- D Az r rangú $\mathbf{A} \in \mathbf{R}^{m \times n}$ mátrix **szinguláris értékeinek** nevezzük az $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ pozitív sajátértékeinek négyzetgyökeit ($\sigma_1 \geq \sigma_2 \geq \dots \geq \sigma_r > 0$).
Az $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ mátrix valamely σ^2 sajátértékéhez tartozó egységnyi $\mathbf{v}$ sajátvektorát az $\mathbf{A}$ **jobb szinguláris vektorának**, az $\mathbf{u} = \frac{1}{\sigma} \mathbf{Av}$ egységvektort pedig a $\mathbf{v}$ -hez tartozó **bal szinguláris vektorának** nevezzük.

- $|\mathbf{u}_i| = 1$ ($i = 1, 2, \dots, r$) $\rightsquigarrow |\mathbf{A}\mathbf{v}_i| = \sigma_i$
- úgy is definiálható, hogy ha $k = \min(m, n)$, akkor a szinguláris értékek száma k , és értékük nem negatív, így $\sigma_{r+1} = \sigma_{r+2} = \dots = \sigma_k = 0$.
- Ha σ t -szeres multiplicitású szinguláris értéke $\mathbf{A}$ -nak, akkor σ^2 az $\mathbf{A}^\top \mathbf{A}$ -nak t -szeres algebrai (és t -szeres geometriai) multiplicitású sajátértéke, így a σ -hoz tartozó jobb szinguláris vektorok a sortérben, a hozzá tartozó bal szinguláris vektorok pedig az oszloptérben t -dimenziós alteret feszítenek ki.
- Ha $\mathbf{A}\mathbf{v} = \sigma\mathbf{u}$, akkor $\mathbf{A}^\top \mathbf{u} = \frac{1}{\sigma} \mathbf{A}^\top \mathbf{A}\mathbf{v} = \frac{1}{\sigma} \sigma^2 \mathbf{v} = \sigma \mathbf{v}$, tehát az

$$\mathbf{A}\mathbf{v} = \sigma\mathbf{u}, \quad \mathbf{A}^\top \mathbf{u} = \sigma\mathbf{v} \quad (1)$$

összefüggések párba állítják a jobb és bal szinguláris vektorokat.

- Ha $\mathbf{A} \in \mathbb{C}^{n \times n}$, akkor a sortér helyett a sortér konjugáltjával, azaz az $\mathcal{O}(\mathbf{A}^H)$ altérrel, transzponálás helyett adjungálással, tehát $\mathbf{A}^\top \mathbf{A}$ helyett az $\mathbf{A}^H \mathbf{A}$ mátrixszal igazak maradnak a fentiek.

P Határozzuk meg

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} -4/13 & 6 \\ 111/13 & -4 \end{bmatrix}$$

szinguláris értékeit, és keressünk megfelelő ONB-t a sor és oszloptérben.

M $\mathbf{A}^T \mathbf{A} = \begin{bmatrix} 73 & -36 \\ -36 & 52 \end{bmatrix}$, $\rightsquigarrow \chi(x) = x^2 - 125x + 2500 \rightsquigarrow \lambda_1 = 100$,
 $\lambda_2 = 25 \rightsquigarrow \sigma_1 = 10, \sigma_2 = 5$.

$\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ sajátpárjai: $(100, (4/5, -3/5))$, $(25, (3/5, 4/5))$.

jobb szinguláris vektorok: $\mathbf{v}_1 = (4/5, -3/5)$, $\mathbf{v}_2 = (3/5, 4/5)$

$$\begin{bmatrix} -4/13 & 6 \\ 111/13 & -4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 4/5 \\ -3/5 \end{bmatrix} = 10 \begin{bmatrix} -5/13 \\ 12/13 \end{bmatrix}, \quad \begin{bmatrix} -4/13 & 6 \\ 111/13 & -4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3/5 \\ 4/5 \end{bmatrix} = 5 \begin{bmatrix} 12/13 \\ 5/13 \end{bmatrix},$$

$\rightsquigarrow \mathbf{u}_1 = (-5/13, 12/13)$ és $\mathbf{u}_2 = (12/13, 5/13)$ a hozzájuk tartozó bal szinguláris vektorok.

Redukált szinguláris felbontás és annak diadikus alakja

- $\mathbf{\Sigma}_1 = \text{diag}(\sigma_1, \dots, \sigma_r)$ $\mathbf{U}_1 = \{\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_r\}$, $\mathbf{V}_1 = \{\mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{v}_r\}$
 $\mathbf{A}\mathbf{v}_i = \sigma\mathbf{u}_i \rightsquigarrow \mathbf{A}\mathbf{V}_1 = \mathbf{U}_1\mathbf{\Sigma}_1$, azaz

$$\mathbf{A} \begin{bmatrix} \mathbf{v}_1 & \mathbf{v}_2 & \dots & \mathbf{v}_r \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{u}_1 & \mathbf{u}_2 & \dots & \mathbf{u}_r \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \sigma_1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \sigma_2 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & \sigma_r \end{bmatrix}$$

$\rightsquigarrow \mathbf{A} = \mathbf{U}_1\mathbf{\Sigma}_1\mathbf{V}_1^T$ (mert $\mathbf{V}_1$ oszlopvektorai $\mathcal{S}(\mathbf{A})$ ONB-a, így $\mathbf{A}\mathbf{V}\mathbf{V}^T = \mathbf{A}$)

D Redukált szinguláris felbontás: $\mathbf{A} = \mathbf{U}_1\mathbf{\Sigma}_1\mathbf{V}_1^T$ ($\mathbf{A} = \mathbf{U}_1\mathbf{\Sigma}_1\mathbf{V}_1^H$), ahol $\mathbf{V}_1$, $\mathbf{U}_1$ szemiortogonális („szemiunitér”), $\mathbf{\Sigma}_1$ négyzetes diagonális pozitív főátlóval

D Szinguláris felbontás diadikus alakja:

$$\mathbf{A} = \sigma_1\mathbf{u}_1\mathbf{v}_1^T + \sigma_2\mathbf{u}_2\mathbf{v}_2^T + \dots + \sigma_r\mathbf{u}_r\mathbf{v}_r^T$$

Szinguláris felbontás, SVD

- Egészítsük ki $\mathbf{V}_1$ -et ortogonális $\mathbf{V}$ mátrixszá: $n > r$ esetén

$$\mathbf{V}_2 = [\mathbf{v}_{r+1} \quad \dots \quad \mathbf{v}_n], \quad \mathbf{V} = [\mathbf{V}_1 | \mathbf{V}_2]$$

$\mathbf{V}_2$ oszlopvektorai kifeszítik a nullteret $\leadsto r < i \leq n$ esetén $\mathbf{A}\mathbf{v}_i = \mathbf{0}$
 $\leadsto \mathbf{A}\mathbf{V} = [\mathbf{U}_1 | \mathbf{0}]$

- Egészítsük ki $\mathbf{U}_1$ -et ortogonális $\mathbf{U}$ mátrixszá: $m > r$ esetén

$$\mathbf{U}_2 = [\mathbf{u}_{r+1} \quad \dots \quad \mathbf{u}_m], \quad \mathbf{V} = [\mathbf{U}_1 | \mathbf{U}_2]$$

- Egészítsük ki Σ_1 -et $m \times n$ -es mátrixszá: $\Sigma = \begin{bmatrix} \Sigma_1 & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} \end{bmatrix}$

$\leadsto \mathbf{A}\mathbf{V} = \mathbf{U}\Sigma$, ugyanis $\mathbf{A}\mathbf{V} = \mathbf{A}[\mathbf{V}_1 | \mathbf{V}_2] = [\mathbf{U}_1 | \mathbf{0}] = [\mathbf{U}_1 | \mathbf{U}_2] \begin{bmatrix} \Sigma_1 & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} \end{bmatrix} = \mathbf{U}\Sigma$

$\leadsto \mathbf{A} = \mathbf{U}\Sigma\mathbf{V}^T$

- D Szinguláris felbontás:** $\mathbf{A} = \mathbf{U}\Sigma\mathbf{V}^T$ (komplexben $\mathbf{A} = \mathbf{U}\Sigma\mathbf{V}^H$), ahol $\mathbf{V}$ és $\mathbf{U}$ ortogonális (unitér), Σ valós diagonális (monoton csökkenő nemnegatív diagonális elemekkel)

Létezés és egyértelműség

T Minden $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$ ($\in \mathbb{C}^{m \times n}$) mátrixnak létezik szinguláris és redukált szinguláris felbontása, melyben a szinguláris értékek monoton csökkenő sorozata egyértelmű.

m Maga a felbontás nem egyértelmű!

m A mátrixok méreteit is kiírva $\mathbf{A}_{m \times n} = \mathbf{U}_{m \times m} \mathbf{\Sigma}_{m \times n} \mathbf{V}_{n \times n}^T$

B $\mathbf{A}^T \mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$ szimmetrikus ($\mathbf{A}^H \mathbf{A}$ önadjungált), pozitív szemidefinit

~> ortogonálisan (unitéren) diag-ható és a diag. elemek nemneg. valósok

~> sajátvektorokból $\rightarrow$ ONB $\rightarrow \mathbf{V}$ ortogonális (unitér).

($\mathbf{A}\mathbf{V}$ nemnulla oszlopvektorai) $\cup$ ($\mathcal{N}(\mathbf{A}^T)$ egy ONB-a) $\rightarrow \mathbf{U}$

~> $\exists \mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ ($\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H$), $\mathbf{\Sigma}$ -ben a sajátértékek négyzetgyökei.

■ ha $\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ egy felbontás, akkor

$$\mathbf{A}^T \mathbf{A} = (\mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T)^T \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T = \mathbf{V}\mathbf{\Sigma}^T \mathbf{U}^T \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T = \mathbf{V}(\mathbf{\Sigma}^T \mathbf{\Sigma})\mathbf{V}^T,$$

~> $\mathbf{\Sigma}$ elemei a sajátértékeinek gyökei, ugyanis

$\mathbf{\Sigma}^H \mathbf{\Sigma} = \mathbf{\Sigma}^T \mathbf{\Sigma} = \text{diag}(\sigma_1^2, \sigma_2^2, \dots, \sigma_r^2, 0, \dots, 0)$ és a sajátértékek

egyértelműek, így a szinguláris értékek is.

SVD kiszámítása

P Számítsuk ki az

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix}$$

mátrix szinguláris értékeit, és írjuk fel szinguláris felbontását!

$$\mathbf{M} \quad \mathbf{A}^T \mathbf{A} = \begin{bmatrix} 20 & -14 & 4 \\ -14 & 17 & -10 \\ 4 & -10 & 8 \end{bmatrix}.$$

$\chi(x) = x^3 - 45x^2 + 324x$, gyökei 36, 9 és 0 $\rightsquigarrow$ a szinguláris értékek 6 és 3

■ $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ egységnyi sajátvektorai:

$$\lambda_1 = 36$$

$$\mathbf{v}_1 = (2/3, -2/3, 1/3)$$

$$\lambda_2 = 9$$

$$\mathbf{v}_2 = (2/3, 1/3, -2/3)$$

$$\lambda_3 = 0$$

$$\mathbf{v}_3 = (1/3, 2/3, 2/3).$$

$$\blacksquare \mathbf{A}\mathbf{v}_i = \sigma_i \mathbf{u}_i \rightsquigarrow \mathbf{u}_i = \mathbf{A}\mathbf{v}_i / \sigma_i \rightsquigarrow \mathbf{u}_1 = \frac{\mathbf{A}\mathbf{v}_1}{\sigma_1} = \frac{(2, -4, 4)}{6} = \left(\frac{1}{3}, -\frac{2}{3}, \frac{2}{3}\right)$$

$$\mathbf{u}_2 = \frac{\mathbf{A}\mathbf{v}_2}{\sigma_2} = \frac{(-2, 1, 2)}{3} = \left(-\frac{2}{3}, \frac{1}{3}, \frac{2}{3}\right)$$

■ $\mathbf{u}_3$ így nem számolható ($\mathbf{A}\mathbf{v}_3 = \mathbf{0}$), így az $\{\mathbf{u}_1, \mathbf{u}_2\}$ rendszert nekünk kell kiegészítenünk $\mathbb{R}^3$ bázisává.

■ $\mathcal{O}(\mathbf{A})^\perp$ ONB-át keressük:

$$\blacksquare \text{span}(\mathbf{u}_1, \mathbf{u}_2)^\perp: \begin{bmatrix} 1 & -2 & 2 \\ -2 & 1 & 2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \end{bmatrix} \rightarrow \mathbf{u}_3 = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 2 \\ 2 \\ 1 \end{bmatrix}$$

$$\blacksquare \mathcal{O}(\mathbf{A})^\perp: \begin{bmatrix} 0 & -2 & 4 \\ -2 & 3 & -2 \\ 2 & -2 & 0 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 0 & -2 \\ 0 & 1 & -2 \end{bmatrix} \rightarrow \mathbf{u}_3 = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 2 \\ 2 \\ 1 \end{bmatrix}$$

$$\blacksquare \mathbf{u}_3 = \mathbf{u}_1 \times \mathbf{u}_2 = (-2/3, -2/3, -1/3).$$

$$\rightsquigarrow \mathbf{U} = \begin{bmatrix} 1/3 & -2/3 & 2/3 \\ -2/3 & 1/3 & 2/3 \\ 2/3 & 2/3 & 1/3 \end{bmatrix} \quad \mathbf{V} = \begin{bmatrix} 2/3 & 2/3 & 1/3 \\ -2/3 & 1/3 & 2/3 \\ 1/3 & -2/3 & 2/3 \end{bmatrix}$$

■ Szinguláris felbontás:

$$\begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1/3 & -2/3 & 2/3 \\ -2/3 & 1/3 & 2/3 \\ 2/3 & 2/3 & 1/3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 6 & 0 & 0 \\ 0 & 3 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 2/3 & -2/3 & 1/3 \\ 2/3 & 1/3 & -2/3 \\ 1/3 & 2/3 & 2/3 \end{bmatrix}$$

■ Redukált szinguláris felbontás:

$$\begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1/3 & -2/3 \\ -2/3 & 1/3 \\ 2/3 & 2/3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 6 & 0 \\ 0 & 3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 2/3 & -2/3 & 1/3 \\ 2/3 & 1/3 & -2/3 \end{bmatrix}$$

■ Szinguláris felbontás diadikus alakja:

$$\begin{aligned} \begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix} &= 6 \begin{bmatrix} \frac{1}{3} \\ -\frac{2}{3} \\ \frac{2}{3} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \frac{2}{3} & -\frac{2}{3} & \frac{1}{3} \end{bmatrix} + 3 \begin{bmatrix} -\frac{2}{3} \\ \frac{1}{3} \\ \frac{2}{3} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \frac{2}{3} & \frac{1}{3} & -\frac{2}{3} \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} 4/3 & -4/3 & 2/3 \\ -8/3 & 8/3 & -4/3 \\ 8/3 & -8/3 & 4/3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} -4/3 & -2/3 & 4/3 \\ 2/3 & 1/3 & -2/3 \\ 4/3 & 2/3 & -4/3 \end{bmatrix}. \end{aligned}$$

P Számítsuk ki az $\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$ szinguláris érték szerinti felbontását!

- $\mathbf{A}^T \mathbf{A} = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$, karakterisztikus polinomja $\lambda^2 - 4\lambda + 3 = (\lambda - 3)(\lambda - 1)$
- $\mathbf{A}$ szinguláris értékei $\sqrt{3}$ és 1. A hozzájuk tartozó egységnyi hosszú sajátvektorok $\mathbf{v}_1 = (1/\sqrt{2}, 1/\sqrt{2})$, $\mathbf{v}_2 = (-1/\sqrt{2}, 1/\sqrt{2})$. Így

$$\mathbf{V} = \begin{bmatrix} 1/\sqrt{2} & -1/\sqrt{2} \\ 1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{2} \end{bmatrix}, \quad \mathbf{\Sigma} = \begin{bmatrix} \sqrt{3} & 0 \\ 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}.$$

- Az $\mathbf{u}_i = \mathbf{A}\mathbf{v}_i/\sigma_i$: $\mathbf{u}_1 = \frac{1}{\sqrt{6}}(1, 2, 1)$, $\mathbf{u}_2 = \frac{1}{\sqrt{2}}(1, 0, -1)$.
- ($\mathbf{u}_3 = \mathbf{u}_1 \times \mathbf{u}_2$ is megy) $\mathbf{A}^T$ nullterének bázisát keressük:
 $\mathbf{A}^T \mathbf{x} = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \end{bmatrix} \mathbf{x} = \mathbf{0}$ megoldása: $\mathbf{u}_3 = \frac{1}{\sqrt{3}}(1, -1, 1)$
- Tehát a szinguláris felbontás

$$\begin{bmatrix} 1/\sqrt{6} & 1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{3} \\ 2/\sqrt{6} & 0 & -1/\sqrt{3} \\ 1/\sqrt{6} & -1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{3} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \sqrt{3} & 0 \\ 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{2} \\ -1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{2} \end{bmatrix}.$$

$\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ és $\mathbf{A} \mathbf{A}^T$

- m** A számolás kezdhető $\mathbf{U}$ meghatározásával is. $\mathbf{A}^T \mathbf{A}$ és $\mathbf{A} \mathbf{A}^T$ nem zérus sajátértékei megegyeznek,

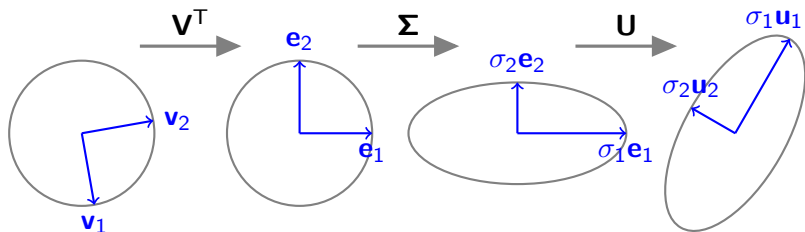
$$\mathbf{A} \mathbf{A}^T = \mathbf{U} \Sigma \mathbf{V}^T (\mathbf{U} \Sigma \mathbf{V}^T)^T = \mathbf{U} \Sigma \mathbf{V}^T \mathbf{V} \Sigma^T \mathbf{U}^T = \mathbf{U} \Sigma \Sigma^T \mathbf{U}^T.$$

$$\mathbf{A}^T \mathbf{u}_i = \sigma_i \mathbf{v}_i, \text{ azaz } \mathbf{v}_i = \frac{\mathbf{A}^T \mathbf{u}_i}{\sigma_i}.$$

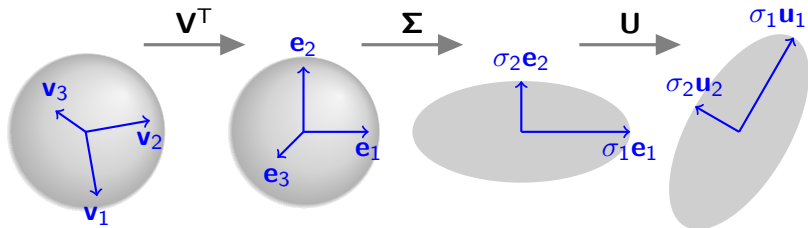
- érdemes $\mathbf{A} \mathbf{A}^T$ -t használni, ha $m < n$, mert ekkor csak m -dimenziós vektorokkal kell számolni.

Szinguláris felbontás geometriai interpretációja

- **L!** $\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ 2×2 -es 2-rangú

- **L!** $\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ 2×3 -as 2-rangú

Egységgömb képe

T $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$ r -rangú, az $\mathbf{x} \mapsto \mathbf{Ax}$ leképezés az $\mathbf{e}^T \mathbf{e} = 1$ egyenletet kielégítő pontokat az $\mathbb{R}^m$ egy r -dimenziós altere

- 1 egy ellipszoidjának felületére képzi, ha $r = n$, és
- 2 egy ellipszoidja által határolt tartományára képzi, ha $r < n$.

B A szinguláris felbontás diadikus alakja:

$$\mathbf{A} = \sigma_1 \mathbf{u}_1 \mathbf{v}_1^T + \sigma_2 \mathbf{u}_2 \mathbf{v}_2^T + \cdots + \sigma_r \mathbf{u}_r \mathbf{v}_r^T.$$

$$|\mathbf{e}| = 1 \rightsquigarrow |\mathbf{V}^T \mathbf{e}|^2 = (\mathbf{v}_1^T \mathbf{e})^2 + \cdots + (\mathbf{v}_n^T \mathbf{e})^2 = 1, \text{ hisz } \mathbf{V} \text{ ortogonális}$$

$$\begin{aligned} \mathbf{Ae} &= \sigma_1 \mathbf{u}_1 \mathbf{v}_1^T \mathbf{e} + \sigma_2 \mathbf{u}_2 \mathbf{v}_2^T \mathbf{e} + \cdots + \sigma_r \mathbf{u}_r \mathbf{v}_r^T \mathbf{e} \\ &= (\sigma_1 \mathbf{v}_1^T \mathbf{e}) \mathbf{u}_1 + (\sigma_2 \mathbf{v}_2^T \mathbf{e}) \mathbf{u}_2 + \cdots + (\sigma_r \mathbf{v}_r^T \mathbf{e}) \mathbf{u}_r \\ &= x_1 \mathbf{u}_1 + x_2 \mathbf{u}_2 + \cdots + x_r \mathbf{u}_r, \end{aligned}$$

$$\text{ahol } x_i = \sigma_i \mathbf{v}_i^T \mathbf{e} \ (i = 1, 2, \dots, r).$$

$$\blacksquare \text{ L! } \mathbf{x} = (x_1, x_2, \dots, x_r, 0, \dots, 0) \rightsquigarrow \mathbf{Ae} = \mathbf{Ux} \rightsquigarrow |\mathbf{Ae}| = |\mathbf{Ux}| = |\mathbf{x}|$$

$$\begin{aligned} \left(\frac{x_1}{\sigma_1}\right)^2 + \left(\frac{x_2}{\sigma_2}\right)^2 + \dots + \left(\frac{x_r}{\sigma_r}\right)^2 &= (\mathbf{v}_1^T \mathbf{e})^2 + (\mathbf{v}_2^T \mathbf{e})^2 + \dots + (\mathbf{v}_r^T \mathbf{e})^2 \\ &\leq (\mathbf{v}_1^T \mathbf{e})^2 + (\mathbf{v}_2^T \mathbf{e})^2 + \dots + (\mathbf{v}_n^T \mathbf{e})^2 = 1 \end{aligned}$$

Eszerint az egyenlet

$$\begin{aligned} \left(\frac{x_1}{\sigma_1}\right)^2 + \left(\frac{x_2}{\sigma_2}\right)^2 + \dots + \left(\frac{x_r}{\sigma_r}\right)^2 &= 1, \quad \text{ha } r = n, \\ \left(\frac{x_1}{\sigma_1}\right)^2 + \left(\frac{x_2}{\sigma_2}\right)^2 + \dots + \left(\frac{x_r}{\sigma_r}\right)^2 &\leq 1, \quad \text{ha } r < n. \end{aligned}$$

Polárfelbontás

- m** $re^{i\varphi}$: egy nemnegatív nyújtási tényező (r) és egy egységnyi abszolút értékű komplex szám ($e^{i\varphi}$, ami a komplex síkon φ -vel való forgatás) szorzata.
- D** **Polárfelbontáson** egy négyzetes mátrixnak egy pozitív szemidefinit és egy ortogonális mátrix szorzatára való felbontását értjük.
- T** Bármely komplex (valós) négyzetes **A** mátrix előáll

$$\mathbf{A} = \mathbf{P}\mathbf{Q}$$

alakban, ahol **P** pozitív szemidefinit önadjungált (szimmetrikus) mátrix, **Q** pedig unitér (ortogonális). Ha **A** invertálható, akkor **P** pozitív definit, és a felbontás egyértelmű.

B $\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^H\mathbf{U}\mathbf{V}^H = (\mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^H)(\mathbf{U}\mathbf{V}^H)$, ahonnan $\mathbf{P} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^H$, $\mathbf{Q} = \mathbf{U}\mathbf{V}^H$.

$\mathbf{P}$ önadjungált, hisz $(\mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^H)^H = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}^H\mathbf{U}^H = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^H$.

$\mathbf{A}$ $\mathbf{P}$ pozitív szemidefinit, hisz hasonló a pozitív szemidefinit $\mathbf{\Sigma}$ mátrixhoz (ha $\mathbf{A}$ invertálható, akkor $\mathbf{\Sigma}$ pozitív definit)

$\mathbf{Q}$ unitér (ortogonális), hisz két unitér (ortogonális) mátrix szorzata.

$\mathbf{A}$ $\mathbf{P}$ egyértelmű (nem csak akkor, ha pozitív definit), ugyanis

$$\mathbf{A}\mathbf{A}^H = \mathbf{P}\mathbf{Q}\mathbf{Q}^H\mathbf{P}^H = \mathbf{P}\mathbf{P}^H = \mathbf{P}^2,$$

azaz $\mathbf{P} = \sqrt{\mathbf{A}\mathbf{A}^H}$, és pozitív szemidefinit önadjungált mátrix négyzetgyöke egyértelmű az önadjungált pozitív szemidefinit mátrixok körében.

Ha $\mathbf{P}$ pozitív definit, akkor invertálható, így $\mathbf{Q} = \mathbf{P}^{-1}\mathbf{A}$ is egyértelmű.

- analógia a determinánsra is: $\det \mathbf{P} = r$, $\det \mathbf{Q} = e^{i\varphi}$ (hisz $\mathbf{Q}$ unitér), $\det \mathbf{A} = r e^{i\varphi}$.
- Fordított sorrend: azonos unitér (ortogonális) mátrixszal:

$$\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H = \mathbf{U}\mathbf{V}^H\mathbf{V}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H = (\mathbf{U}\mathbf{V}^H)(\mathbf{V}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H) = \mathbf{Q}\hat{\mathbf{P}},$$

- Valós polárfelbontás geometriai jelentése: minden mátrixleképezés két olyan leképezés kompozíciója, amelyekből az egyik forgatja vagy forgatva tükrözi a teret ($\mathbf{Q}$), a másik pedig egy ortonormált bázis tengelyei mentén nyújtja/összenyomja a teret minden tengelyirányban egy-egy nemnegatív tényezővel.

P Polárfelbontásait számítsuk ki

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix}$$

B $\mathbf{P} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{U}^T$, $\mathbf{Q} = \mathbf{U}\mathbf{V}^T$, $\hat{\mathbf{P}} = \mathbf{V}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^H$

$$\begin{aligned} \mathbf{A} = \mathbf{P}\mathbf{Q} &= \begin{bmatrix} 2 & -2 & 0 \\ -2 & 3 & -2 \\ 0 & -2 & 4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -4/9 & -8/9 & 1/9 \\ -4/9 & 1/9 & -8/9 \\ 7/9 & -4/9 & -4/9 \end{bmatrix} \\ &= \mathbf{Q}\hat{\mathbf{P}} = \begin{bmatrix} -4/9 & -8/9 & 1/9 \\ -4/9 & 1/9 & -8/9 \\ 7/9 & -4/9 & -4/9 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 4 & -2 & 0 \\ -2 & 3 & -2 \\ 0 & -2 & 2 \end{bmatrix}. \end{aligned}$$

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 2 & -2 & 0 \\ -2 & 3 & -2 \\ 0 & -2 & 4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 2 & -2 & 0 \\ -2 & 3 & -2 \\ 0 & -2 & 4 \end{bmatrix}.$$

Pseudoinverz

T $\mathbf{A}$ valós mátrix és $\mathbf{A} = \mathbf{U}_1 \mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T = \mathbf{U} \mathbf{\Sigma} \mathbf{V}^T$. Ekkor

$$\mathbf{A}^+ = \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-1} \mathbf{U}_1^T = \mathbf{V} \mathbf{\Sigma}^+ \mathbf{U}^T.$$

B Az $\mathbf{A} = \mathbf{U}_1 (\mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T)$ felbontásban $\mathbf{U}_1$ teljes oszloprangú, $\mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T$ teljes sorrangú:

$$\begin{aligned} \mathbf{A}^+ &= (\mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T)^T \left(\mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T (\mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^T)^T \right)^{-1} \left(\mathbf{U}_1^T \mathbf{U}_1 \right)^{-1} \mathbf{U}_1^T = \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-2} \mathbf{U}_1^T \\ &= \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-1} \mathbf{U}_1^T. \end{aligned}$$

Ebből következik a másik egyenlőség is, mivel

$$\mathbf{V} \mathbf{\Sigma}^+ \mathbf{U}^T = \begin{bmatrix} \mathbf{V}_1 & \mathbf{V}_2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \mathbf{\Sigma}_1^{-1} & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \mathbf{U}_1^T \\ \mathbf{U}_2^T \end{bmatrix} = \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-1} \mathbf{U}_1^T.$$

■ Komplex: $\mathbf{A} = \mathbf{U} \mathbf{\Sigma} \mathbf{V}^H = \mathbf{U}_1 \mathbf{\Sigma}_1 \mathbf{V}_1^H \rightsquigarrow \mathbf{A}^+ = \mathbf{V} \mathbf{\Sigma}^+ \mathbf{U}^H = \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-1} \mathbf{U}_1^H$.

P Számítsuk ki a pszeudoinverzét!

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 0 & -2 & 2 \\ -2 & 3 & -2 \\ 4 & -2 & 0 \end{bmatrix}$$

M Az $\mathbf{A}$ mátrix redukált szinguláris felbontása

$$\mathbf{A} = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 1 & -2 \\ -2 & 1 \\ 2 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 6 & 0 \\ 0 & 3 \end{bmatrix} \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 2 & -2 & 1 \\ 2 & 1 & -2 \end{bmatrix},$$

amiből a pszeudoinverzét megadó $\mathbf{A}^+ = \mathbf{V}_1 \mathbf{\Sigma}_1^{-1} \mathbf{U}_1^T$ képlettel

$$\mathbf{A}^+ = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 2 & 2 \\ -2 & 1 \\ 1 & -2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \frac{1}{6} & 0 \\ 0 & \frac{1}{3} \end{bmatrix} \frac{1}{3} \begin{bmatrix} 1 & -2 & 2 \\ -2 & 1 & 2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -\frac{1}{9} & 0 & \frac{2}{9} \\ -\frac{1}{9} & \frac{1}{9} & 0 \\ \frac{1}{6} & -\frac{1}{9} & -\frac{1}{9} \end{bmatrix}.$$

Frobenius-norma

D Az $\mathbf{A} \in \mathbb{C}^{m \times n}$ mátrix **Frobenius-normája**

$$\|\mathbf{A}\|_F = \sqrt{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n |a_{ij}|^2}.$$

T Frobenius-norma ekvivalens alakjai

$$\|\mathbf{A}\|_F = \sqrt{\text{trace}(\mathbf{A}^H \mathbf{A})} = \sqrt{\sum_{i=1}^{\min(m,n)} \sigma_i^2}. \quad (2)$$

B $\mathbf{A}^H \mathbf{A}$ átlójának j -edik eleme éppen $|\mathbf{A}_{*j}|^2$

nyom = sajátértékek összege,

az $\mathbf{A}^H \mathbf{A}$ sajátértékei = $\mathbf{A}$ szinguláris értékeinek négyzetei

Kis rangú approximáció tétele – Eckart–Young-tétel

T L! $\mathbf{A}$ r -rangú $\mathbf{A}_k = \sum_{i=1}^k \sigma_i \mathbf{u}_i \mathbf{v}_i^T$. Ekkor $\mathbf{A}_k$ az $\mathbf{A}$ mátrix legjobb legfölbbebb k -rangú közelítése, azaz

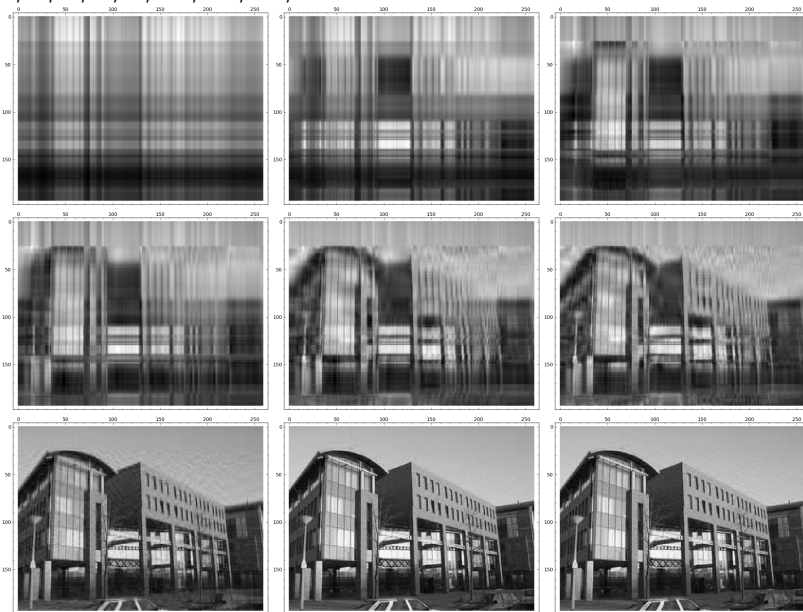
$$\min_{r(\mathbf{B}) \leq k} \|\mathbf{A} - \mathbf{B}\|_F = \|\mathbf{A} - \mathbf{A}_k\|_F = \sqrt{\sum_{i=k+1}^r \sigma_i^2}.$$

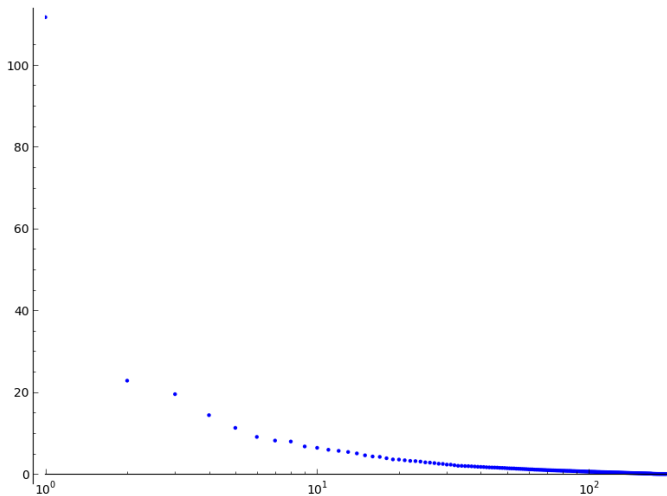
B $\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ az SVD, és legyen $\mathbf{C} = \mathbf{V}\mathbf{B}\mathbf{U}^T$, azaz $\mathbf{B} = \mathbf{U}\mathbf{C}\mathbf{V}^T$, $\mathbf{C} = [c_{ij}]$.

$$\begin{aligned} \|\mathbf{A} - \mathbf{B}\|_F^2 &= \|\mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T - \mathbf{U}\mathbf{C}\mathbf{V}^T\|_F^2 = \|\mathbf{U}(\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})\mathbf{V}^T\|_F^2 \\ &= \text{trace} \left((\mathbf{U}(\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})\mathbf{V}^T)^T (\mathbf{U}(\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})\mathbf{V}^T) \right) \\ &= \text{trace} \left(\mathbf{V}(\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})^T (\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})\mathbf{V}^T \right) = \text{trace} \left((\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C})^T (\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C}) \right) \\ &= \|\mathbf{\Sigma} - \mathbf{C}\|_F^2 = \sum_i |\sigma_i - c_{ii}|^2 + \sum_{i \neq j} |c_{ij}|^2 \end{aligned}$$

1, 2, 3, 4, 8, 12, 40, 97, 194.

A latent semantic indexing (LSI) vagy latent semantic analysis (LSA)

Ö Az egy dokumentumban szereplő szavakat összekapcsolja a dokumentum tartalma, e kapcsolatokat – a szavak mögött lévő tartalmat – az SVD kiemeli, mint lényeges információt.

A sorai a szavakat, oszlopai a dokumentumokat reprezentálják.

t_{ij} az i -edik szó gyakorisága a j -edik dokumentumban és T_i a teljes szöveggyűjteményben

$$a_{ij} = \left(1 + \sum_{k=1}^n \frac{\frac{t_{ik}}{T_i} \log \frac{t_{ik}}{T_i}}{\log n} \right) \log(1 + t_{ij}).$$

az első tényező egy csak az i -edik szónak az egész gyűjteményhez való kapcsolatától függő globális súly, a második csak a lokális érték függvénye.

$\mathbf{A} = \mathbf{U}\mathbf{\Sigma}\mathbf{V}^T$ és közelítése $\mathbf{A}_k = \mathbf{U}_k\mathbf{\Sigma}_k\mathbf{V}_k^T$

$\mathbf{U}_k$, illetve $\mathbf{V}_k$ oszlopainak vektorterében a szavak, illetve dokumentumok kapcsolatát a hozzájuk tartozó vektorok helyzete jellemzi